

JSEM RÁDA, ŽE MÁM PROFESI, VE KTERÉ MOHU POMÁHAT DRUHÝM, COŽ MĚ DĚLÁ ŠŤASTNOU

ROZHOVOR S PHDR. MILENOU KOŠTÁLOVOU, PH.D.

Mgr. Simona Hlaváčová¹

Simona Hlaváčová

Milena Košťálová

PhDr. Milena Košťálová, Ph.D. pracuje od roku 1995 jako klinická logopedka na Neurologické klinice FN Brno. Dále působí jako odborná asistentka na Lékařské fakultě MU v Brně a ve Výzkumné skupině prof. MUDr. Ireny Rektorové, Ph. D. CEITEC MU Brno. Externě spolupracuje s Pedagogickou fakultou MU v Brně. Ve své práci se specializuje na pacienty se získanými neurogenními poruchami komunikace a v daném tématu se věnuje rovněž rozsáhlé přednáškové a publikační činnosti. Je zasloužilou členkou AKL ČR a minulý rok získala také cenu Slovenské asociace logopedů (SAL) za rozvíjení česko-slovenské spolupráce.

Minulý rok jsi byla na XVII. mezinárodní konferenci SAL oceněna za přínos pro logopedii a za rozvíjení česko-slovenské spolupráce. Co považuješ za největší úspěchy této spolupráce?

Řekla bych, že to ocenění náleží všem, kdo participovali na rozvíjení uvedené spolupráce. Krátce po nástupu na neurologickou kliniku v roce 1995 mě zaujala v knize „Logopedické repetitorium“ zmínka o melodické intonační terapii (pozn.: upozorňuji, že o e-mailové komunikaci a internetu se nám tehdy ani nezdálo), a tak jsem zatelefonovala na katedru

do Bratislavy a chtěla jsem zmíněnou problematiku konzultovat. Pozvali mě na stáž, přihlásila jsem se k aktivní účasti na jejich konferenci SAL, a pak už se spolupráce rozvinula v celé šíři: organizace vzdělávacích kurzů pro NCONZO v Brně, později ve spojení s AKL ČR se skvělymi lektory, jako jsou profesor Zsolt Cséfalvay, profesorka Daniela Ostatníková (přednostka Fyziologického ústavu LF UK Bratislavě), v Bratislavě hostující profesorka Luis Van Vliet, Ph.D. (USA), doktorky Veronika Šteňová a Marta Egrýová... Vznikla také tradice mezinárodních afaziologických symposií společně organizovaných od roku 2000 a konaných v Bratislavě a poté střídavě v Brně a v Bratislavě, v letošním roce pak převzala štafetu Praha. Zvanými přednášejícími uvedených akcí byly přední osobnosti oboru, např. docentka Helena Lehečková (Finsko), profesorka Anna Basso (Itálie) a další. Konáním zmíněných akcí se podnítila výzkumná a publikační činnost a vzrostl zájem o problematiku afaziologie. V oblasti publikační činnosti bylo určitě významným přínosem vytvoření materiálu „Diagnostika a terapie afázie, alexie a agrafie“ v roce 2003 pod vedením pana profesora Cséfalvaye ve spolupráci s doktorkou Klimešovou v rámci projektu podpořeného AKL ČR, který pokračuje, a materiál je revidován.

V čem vidíš rozdíly mezi českou a slovenskou afaziologií?

V Bratislavě vznikla katedra logopedie již v minulém století, jednalo se o pětileté jednooborové magisterské studium oboru logopedie s navazujícím doktorským studiem v oboru logopedie. Sama jsem byla jednou z prvních absolventek rigorózní zkoušky z oboru logopedie ve specializaci klinická logopedie v Bratislavě na počátku století. Během studia studenti absolvovali semestr věnovaný afaziologii a stáž na neurologické klinice.

¹ Mgr. Simona Hlaváčová, Soukromá klinika LOGO s. r. o., Vsetínská 20, 639 00 Brno, Česká republika. E-mail: hlavac.simona@gmail.com.

V Česku jsme byli o krok pozadu, v uvedené době bylo možné studium logopedie pouze v rámci speciální pedagogiky a navazující doktorské studium v oboru logopedie nebylo možné. Katedra v Bratislavě si „vychovala“ skvělým managementem pod vedením profesora Lechty „svoje“ vyučující, původně odborníky z klinické praxe, a proces nadále pokračuje. Vytvořili publikace a fakultní školicí pracoviště pro konání praxí dle specializací. Pokud mohu posoudit, u nás se projevila obětavá práce např. paní profesorky Kateřiny Vitáskové na PdF UP v Olomouci, kde již několik let vstupuje do klinické praxe nová generace „magisterských“ logopedů a logopedek včetně absolventů navazujícího doktorského studia. Podobná situace je i na PdF MU v Brně.

Co považuješ za největší výzvu aktuální české logopedie?

Napadá mě několik výzev. Zaprvé úzké provázání pregraduálního teoretického studia a klinické praxe, dále spolupráce školské a klinické logopedie. Obor logopedie, resp. klinické logopedie se rozpíná do šířky, ale i hloubky. Navazuje především na obrovskou rychlostí se vyvíjející medicínu a medicínskou techniku, a proto je nezbytná specializace klinických logopedů v ambulancích na jednotlivé typy poruch a vytváření specializovaných center. Dále se v oblasti péče o dospělé pacienty s neurogenními poruchami výrazně zvýšil počet klinických logopedů působících v ČR v nemocnicích, logopedové působí ve všech iktových centrech, ale stále je nedostatečně pokryta následná lůžková péče. Téměř absentuje péče domácí, ale minimální je i péče v ambulancích, protože ambulantní specialisté nemají kapacitu pro výkony v dostatečné intenzitě tak, aby mohla být intervence efektivní.

Co by podle tvého názoru pomohlo motivovat víc klinických logopedů k výzkumné práci?

Výzkumné práci se studenti učí při tvorbě bakalářských a diplomových prací, z vlastní zkušenosti vím, jak jsou studenti úžasní, kreativní a nadšení pro práci, která má svoje využití přímo v intervenci. Dělají tuto práci ochotně a dokážou vytvořit velké množství tolik potřebných materiálů. Doktorských studentů je velmi malé množství, ale vznikají již velmi kvalitní práce. Po ukončení studií při klinické práci

je bohužel výzkum možný jen na úkor vašeho volného času.

Ve své klinické a výzkumné praxi se věnuješ mnoha velmi zajímavým tématům týkajícím se neurogenních poruch komunikace (delirium, mozková stimulace u pacientů s Parkinsonovou chorobou či awake operace). Jaké téma tě v současné době baví nejvíce?

Baví mě vždy to téma, které na mě zrovna volá z kalendáře ☺. Musím říct, že mě baví zpracování přednášky k jednomu tématu pro různé cílové skupiny. Je to výzva, umět dobře a přiměřeně vysvětlit, předat, zaujmout a naučit. Včera jsem byla na přednášce „Horký a energetický vesmír aneb vesmír pod rentgenem“, a přestože moje vědomosti z astrofyziky jsou nulové, přednášející dokázal zprostředkovat vysoce odborné poznatky tak, abych pochopila. Takže do dvou týdnů mě budou bavit nejvíce témata pro přednášky Proč poslat pacienta ke klinickému logopedovi? (pro psychiatry, neurology, psychology); Awake: proč si s pacientem během operace mozku povídáme? (pro děti, studenty i dospělé laiky); práce na projektu se studentkami – Terapie afázie, alexie a agrafie; moje příspěvky do kapitoly v knize o afáziích...

Je nějaké téma v oblasti diagnostiky a terapie získaných neurogenních poruch komunikace u dospělých, které dle tebe nemá (zatím) v české logopedii dostatečnou pozornost?

Ano, taková témata jsou, ale máme se rozpínat do šířky? Anebo spíše ta známá témata lépe propracovat a pokrývat péči v dostatečné míře a kvalitě?

Máš neskutečné pracovní nasazení, jak v klinické, tak ve výzkumné praxi. Kde bereš energii? Co tě nabíjí?

Určitě děkuji za možnost spolupracovat se studenty, jsou plní optimismu a nápadů. Také mi v mnohém pomáhá moje nekoněně trpělivá rodina, podporují mě i přátelé. Věnovala jsem se běhu a jízdě na kole, ale když běžíte nebo šlapete do pedálů, v hlavě vám cirkulují pracovní věci. Tak jsem v posledních letech znovuobjevila zapomenutý sen a začala jsem se učit jezdit na koni. V sedle se musíte koncentrovat na to, co po vás chce trenér, co děláte a co vám říká koník, a tak všechno jiné musí z hlavy pryč. Zvládla jsem jezdeckou licenci a po malých krůčcích se v jezdeckém

umění posouvám dál. V loňském roce se mi několikrát podařilo dobré umístění v závodech a stát na bedně. Jezdectví je nejkrásnější relax.

Co je pro tebe v práci naopak nejvíce ubíjející a náročné?

Můj nepřizpůsobivý biorytmus, jsem „sova“ a za víc než čtvrtstoletí ze mě stále není „skřivan“. No a třeba se dočkám, že počítač bude psát mnou diktované zprávy.

Ve své péči jsi měla již opravdu mnoho pacientů. Je jasné, že každý z nich měl svůj vlastní silný příběh. Je ale některý, který ti obzvláště utkvěl v paměti? Byla bys ochotná jej s námi sdílet?

Klaním se všem pacientům, kteří se nevzdali a pustili se do boje s afázií či příbuznými poruchami jakkoliv těžkými a snažili se o co nejlepší výkon. Všichni zaslouží obdiv. Jeden příběh za všechny: před víc než deseti lety byla jedna dívenka, premiantka třídy chystající se do primy gymnázia, která utrpěla globální afázií s pravostrannou plegií. Po milimetrových krůčcích se pacientka posouvala stále kupředu znovu přes první ročník základní školy, postupně, až našla i přes své reziduální hendikepy přiměřenou školu, kterou úspěšně dokončila. Co ale nedokážu pochopit, je přístup ředitelství základní školy, kterou navštěvovala, protože nesouhlasilo s možností on-line výuky. Tehdy ji vysílalo účastnit se osobně výuky ve škole (bylo to v době „před-covidové“). A další nepochopitelná věc: její spolužáci se s ní v době na začátku těžké komunikační poruchy odmítali stýkat, že nedovede mluvit, a ztratila všechny kamarády. Tehdy asi dvanáctiletá dívka našla spřízněnou duši v pacientce třikrát starší s podobným typem poruchy a přes Skype se přátelily. Dnes už je šťastně vdaná, závodí v různých sportovních disciplínách a pracuje v charitativní organizaci.²

Daří se ti odosobnit se od některých psychicky náročných případů, nebo se stále stává, že si odnášíš práci „v hlavě a duši“ domů?

Koník to nedovolí, musíš vypnout pracovní program a přepojit se na souznění se čtyřnožcem, jinak tě trenérka nebo koník vyhodí ☺.

²Příběh zveřejněn se souhlasem pacientky.

Které z českých nebo zahraničních osobností tě v tvé práci nejvíce inspirovaly?

Mnoho kolegů a kolegyně bylo a je úžasných. Měla jsem a mám to štěstí učit se od těch nejlepších. Patří mezi ně moje školitelka profesorka Irena Rektorová (neuroložka), profesor Zsolt Cséfalvay, profesor Josef Bednařík, primář Vohánka a mnozí další.

A nyní si dovolím jednu osobnější otázku. Za co jsi na sebe nejvíce hrdá?

V roce 1981, kdy jsem se hlásila na vysokou školu na výtvarný obor, jsem nedostala doporučení, a tak – přestože jsem úspěšně zvládla přijímačky – mě nemohli přijmout, tehdy to prostě nebylo tak jednoduché. Jsem ráda, že jsem se nevzdala a studovat jsem nakonec mohla, i když to se dvěma dětmi bylo náročné, ale dnes jsou na mě obě hrdé. A já jsem hrdá na ně, syn i dcera mají kvalitní univerzitní vzdělání. Vážím si toho, že jsem měla možnost studovat i doktorské studium v oboru „Neurovědy“ na Lékařské fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Jsem ráda, že mám profesi, ve které mohu pomáhat druhým, což mě dělá šťastnou.

Co bys poradila začínajícím logopedům ve zdravotnictví?

Klinického logopeda může dělat jen silná osobnost. Musí umět najít cestu k cíli, být kreativní, vynalézavý a nesmírně trpělivý. A stejně jako v jiných profesích se musí neustále vzdělávat. Po atestaci by se měl specializovat.

Mockrát děkuji nejen za tento rozhovor, ale zejména za všechnu tvou práci a nasazení, kterým neustále posunuješ naši klinickou logopedii dál.

30 let

samostaného oboru logopedie
ve zdravotnictví a Asociace
klinických logopedů ČR

Klinický logoped
je zdravotnický pracovník,
který

PÉČE OD
NOVOROZENCŮ
AŽ PO SENIORY

Diagnostikuje dle
Mezinárodní klasifikace
nemocí a vede terapii u
vývojových a získaných
poruch jazyka, řeči, sociální
komunikace a poruch
polykání.

922
logopedů

Současnost

(v r. 2015 – 687 logopedů)

15 495
osob/1 úvazek
logopeda

Úvazek logopeda

(v roce 2015 – 18 149 osob)
v zemích EU je v průměru
2-5000 os na 1 logopeda

191 066
osob

Léčených osob za rok 2022

dle ÚZIS
(v roce 2015 – 165 398)

Současnost

- včasný záchyt osob s obtížemi z oblasti logopedie
- vytváření diagnostických materiálů
- aplikace nových terapeutických postupů
- zapojení moderní technologie
- významné zlepšení diagnostiky a vedení terapie
- důraz na informovanost veřejnosti
- postupné boření zažitých mýtů
- publikace odborné literatury
- mezinárodní spolupráce

Osvěta

- Listy klinické logopedie www.casopis.aklcr.cz
- Řeči o řeči – podcasty AKL ČR
- FB AKL ČR
- Instagram AKL ČR
- Webináře pro veřejnost
- Evropský den logopedie 6. březen

Tisková zpráva k 30. výročí samostatné logopedie ve zdravotnictví

Asociace klinických logopedů ČR má tu čest sdílet s veřejností 30. výročí samostatného fungování ve zdravotnictví.

Klinická logopedie slaví letos 30leté jubileum od doby, kdy byla zařazena do skupiny zdravotnických oborů a legislativně ukotvena v rámci samostatné České republiky.

Klinická logopedie je obor, který se ve spolupráci se souvisejícími lékařskými obory zabývá diagnostikou a terapií vrozených vývojových i získaných poruch s dopadem na sociální komunikaci, která významně ovlivňuje kvalitu života člověka v celém jeho průběhu.

S narůstající délkou života a tím i stárnoucí populací přibyla i péče o osoby s neurodegenerativním onemocněním a o osoby ve stavu vedoucím k demenci. V současné době jsou kliničtí logopedi součástí zdravotnického týmu na neonatologických klinických, jednotkách intenzivní péče a postupně vznikají dysfagiologické týmy.

Mezi diagnózy, se kterými kliničtí logopedi pracují, patří např.:

- vývojové i získané poruchy řeči a jazyka
- vývojové poruchy a vady sluchu (včetně rozvoje komunikačních schopností u dětí i dospělých s kochleárními implantáty)
- poruchy plynulosti řeči (kockavost, breptavost)
- vývojové i získané poruchy a vady řeči v důsledku anomálie mluvidel nebo následky úrazu/nemoci v oblasti obličeje
- porucha sociální komunikace u dětí s poruchou autistického spektra nebo selektivním mutismem
- poruchy komunikace nebo ztráty řeči po cévních mozkových příhodách, po poškození mozku v důsledku sportovních úrazů, autonehod, nádorů mozku u dětí i dospělých
- poruchy polykání a příjmu potravy u dětí v raném věku a dospělých

Stručná historie logopedie a její nejznámější osobnosti

Počátky logopedie můžeme najít už ve starověku spojené se jménem Hippokrates nebo ve starém Řecku a Římě (Démosthènes, Cicero), zmínky o správné artikulaci se také objevují u Jana Ámose Komenského. Základy logopedii položil na konci 17. století J.C. Amman. Na přelomu 18.-19. století začaly ve světě (Německo, Dánsko, USA) v době osvícenství vznikat první ústavy pro osoby s vrozenými sluchovými vadami, kockavé nebo dalšími poruchami řeči. V té době došlo také k významným objevům na poli medicíny, kdy lékaři pracující s osobami po poraněních hlavy popsali řečová centra.

Ve 20. století došlo k velkému rozvoji logopedie. V českých zemích mezi nejznámější osobnosti patřili foniatři prof. MUDr. Miloslav Seemann, Dr.Sc. a Prof. MUDr. et PhDr. Miloš Sovák, Dr.Sc.. Postupně byla zajištěna celorepubliková péči o sluchově postižené, byl založen Logopedický ústav v Praze, který byl roku 1960 zrušen. Byly publikovány mnohé texty a učebnice a obor logopedie se začal dynamicky rozvíjet. V 70. letech se začala studovat logopedie společně s dalšími tzv. "pediemi" na vysoké škole. Specializační postgraduální vzdělávání pro logopedy ve zdravotnictví zakončené atestací začalo už v

r. 1984, t.j. v době, kdy logopedie spadala pod lékařský obor foniatrie. První tehdy nepovinné atestace proběhly již na jaře a na podzim r.1986. Zásadními osobnostmi počátku logopedie ve zdravotnictví byla paní asistentka Janotová, PaedDr. Bubeníčková, PaedDr. Kutálková, PaedDr. Salomonová, PaedDr. Michaličková a PaedDr. Škodová.

V roce 1991 byla založena Asociace logopedů ve zdravotnictví, v roce 1992 byla logopedie legislativně ukotvena mezi zdravotnická nelékařská povolání. **Roku 1993 tedy samostatný obor logopedie právoplatně patřil do zdravotnictví a rozdělením Česka a Slovenska byla vytvořena Asociace klinických logopedů ČR (AKL ČR).**

Klinická logopedie současnosti

Aktuálně AKL ČR čítá zhruba 922 klinických logopedů, kteří působí nejčastěji v soukromých zdravotnických zařízeních, v nemocnicích pod neurologickými, foniatrickými, rehabilitačními, psychiatrickými a dalšími odděleními, v lázních, rehabilitačních ústavech nebo ústavech sociální péče.

Síť logopedů je rovnoměrně rozprostřena po celé ČR a poptávka po péči klinického logopeda stále roste (za posledních 20 let se počet klinických logopedů zdvojnásobil a o 50 % vzrostl počet ošetřených pacientů). Přesto ideální stav by byl minimálně 1 úvazek logopeda na 5 000 osob, a to nyní není. Nejvýraznější obtíže v dostupnosti péče jsou v pohraničí, zejména Libereckém a Karlovarském kraji.

S rozvojem medicíny a poznatků jsou na logopedy kladeny stále vyšší nároky na jejich odbornost. Neurovizuální metody a vývoj v oblasti genetiky přinesly zásadní poznatky, které významně ovlivnily pohled na mnoho diagnóz. Potvrdilo se např. že poruchy vývoje řeči či jazyka se často pojí s dalšími diagnózami (ADHD, poruchy učení, poruchy motorické koordinace apod.) a mají silný genetický původ. Proto je trendem posledních let spolupráce s dalšími zdravotnickými odborníky, komplexní zdravotnická diagnostika a vhodně indikovaná terapie, zaměřená na zmírňování obtíží, které děti mají a podporu jejich vývoje. (Nejen drill k odstranění narušené artikulace, který se ještě někde zastarale vyžaduje a provádí.) Nedílnou součástí je pak spolupráce se speciálními pedagogy, jejichž úkolem je doprovázet tyto děti v průběhu celé jejich školní docházky tak, aby byly pokud možno úspěšné.

Kliničtí logopedi mají povinnost se celoživotně vzdělávat. Aktuálně studují 5 let na vysoké škole, 1 rok absolvují akreditovaný kurz ve zdravotnictví a minimálně 3 roky se připravují k atestaci, která je opravňuje pracovat bez dozoru atestovaného kolegy.

Odbornou a profesní organizací klinických logopedů je AKL ČR. Hájí zájmy klinických logopedů, podílí se na vzdělávání logopedů, pořádá semináře, vydává osvětové materiály a také odborný časopis Listy klinické logopedie, který vychází 2x ročně v elektronické podobě (www.casopis.aklcr.cz). Jedna sekce časopisu se věnuje 1x měsíčně tvorbě a publikování podcastu „Řeči o řeči“ na nejrůznější témata. ((94) Řeči o řeči - YouTube)

Na webových stránkách AKL ČR (www.klinickalogopedie.cz) je přehled informací o logopedii, základních diagnózách, novinkách v oboru, adresář pracovišť, tipy na nové knihy a pomůcky a např i online poradna.

AKL ČR každoročně pořádá celostátní konferenci, která bude letos s kulatým číslem XXX. Za 5 let bude v Praze hostit celosvětový kongres mezinárodní logopedické organizace IALP, o jejíž pořádání letos AKL ČR zvítězila v soutěži na Novém Zélandě.

Klinická logopedie je mladý obor, velmi krásný, rozsáhlý, zasahující do mnoha dalších oborů, obor dosud skrytých zákoutí a také nových výzev zejména na poli screeningu vývojových poruch u malých dětí. Přejeme mu do dalších let mnoho kvalitních odborníků, vědeckých osobností, ochotných spolupracovníků a mladých nástupců.

K letošnímu výročí si AKL ČR připravila pro veřejnost několik webinářů na zajímavá témata. Je možné je sledovat přímo nebo zprostředkovaně na Youtube. [\(94\) webinář Vývojová dysfázie - YouTube](#) Zajímavé informace může veřejnost sledovat pomocí facebooku AKL ČR nebo Instagramu. Na webu AKL ČR budou připraveny pro veřejnost terapeutické materiály nebo osvětová videa. [Novinky a zajímavosti z oboru - AKL \(klinickalogopedie.cz\)](#)

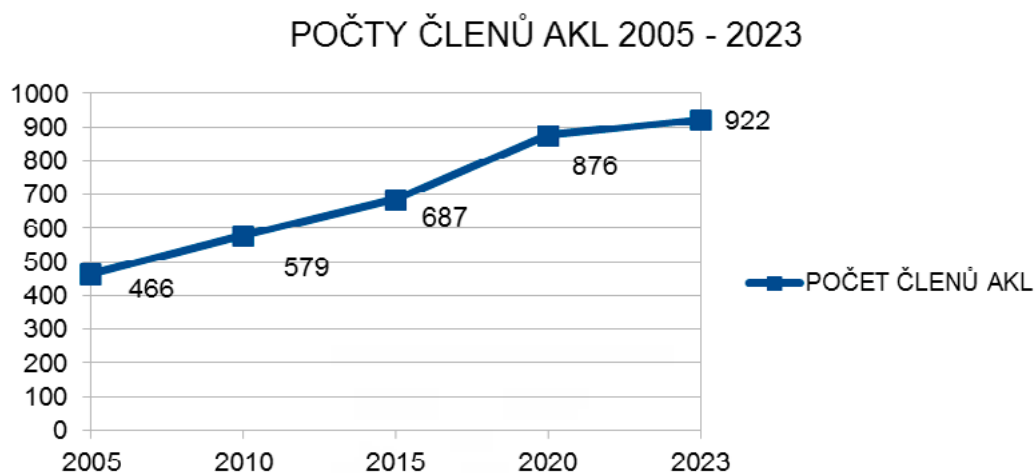
Připravily:

Mgr. Gabriela Solná

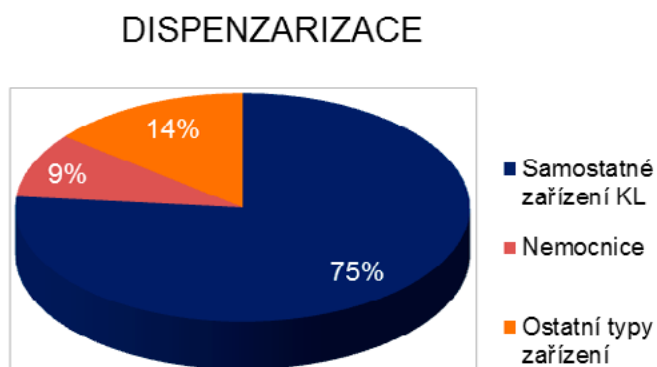
PhDr. Bc. Blanka Gruberová, Ph.D.

PaedDr. Eva Škodová

Počet členů AKL mezi lety 2005 - 2023

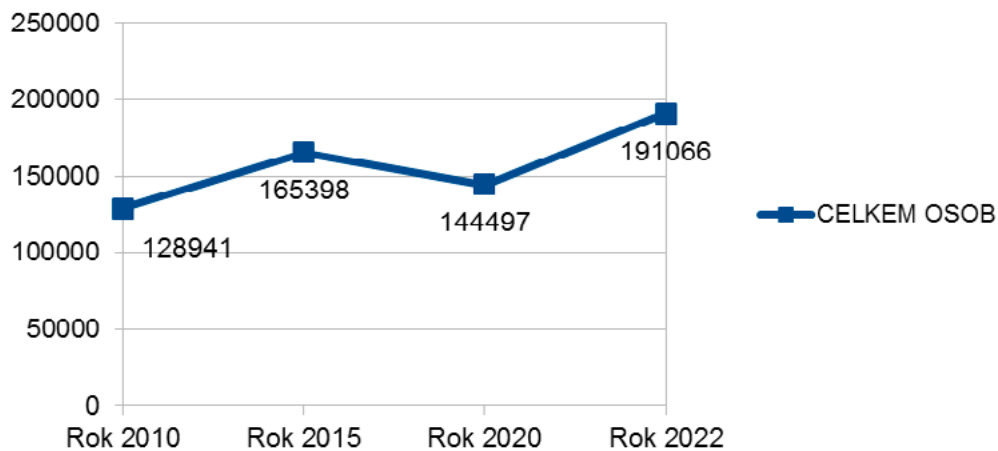

Rozložení četnosti dispenzarizace pacientů dle typu zařízení

Počet léčených osob u logopeda ve zdravotnictví dle ÚZIS

POČET LÉČENÝCH OSOB DLE ÚZIS

Počet obyvatel na 1 úvazek logopeda

POČET OBYVATEL NA 1 ÚVAZEK

